

**XIX међународни научни скуп „Правнички дани –
Проф. др Славко Царић”
„ПРАВО, НАУКА И ДРУШТВО – АКТУЕЛНА
ПИТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ”**

**XIX International scientific meeting „Legal days –
Prof. Slavko Carić, PhD”
„LAW, SCIENCE AND SOCIETY – THE CURRENT
ISSUES AND PERSPECTIVES”**

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 23. септембар 2022.

Зборник радова са XIX међународног научног скупа

„Правнички дани – Проф. др Славко Царић“
„ПРАВО, НАУКА И ДРУШТВО – АКТУЕЛНА ПИТАЊА И ПЕРСПЕКТИВЕ“

23. септембар 2022. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Мирко Кулић **Др Гордана Бејатовић,**
редовни професор ванредни професор

Др Милан Почуча **Др Јелена Стојшић Даветић,**
редовни професор ванредни професор

Др Владимир Козар **Др Сања Шкорић,**
редовни професор ванредни професор

Др Милош Марковић **Др Маријана Младенов,**
редовни професор ванредни професор

Др Јелена Матијашевић **Др Срђан Дамњановић**
редовни професор ванредни професор

Др Предраг Мирковић **Др Марко Станковић,**
ванредни професор доцент

Др Дарко Голић **Др Маја Суботин**
ванредни професор доцент

Др Јоко Драгојловић
ванредни професор

За издавача:

Др Мирко Кулић, редовни професор

Уредник:

Др Милан Почуча, редовни професор

Штампа:

НС Мала књига плус, Нови Сад

Тираж: 150

ISBN 978-86-86121-51-6

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА - председник Научног одбора

Продекан за науку, квалитет и развој и шеф Грађанскоправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ

Ректор Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ

Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ

Декан Правног факултета за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитет Привредна академија у Новом Саду и ванредни професор Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ

Продекан за наставу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ

Продекан за међународну сарадњу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф Кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Шеф Теоријске и јавноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЖЕЉКО БЈЕЛАЈАЦ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ

Шеф катедре Кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и нотаријат | Руска Федерација

АКАДЕМИК ДР НЕДЕЉКО СТАНКОВИЋ

Европски универзитет Брчко дистрикт и Ректор Европског универзитета „Kallos” Тузла и | Босна и Херцеговина

АКАДЕМИК ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ, ЕМЕРИТУС

Универзитет „Адриатик“ – Бар, Факултет за пословну економију и право | Република Црна Гора

АКАДЕМИК ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ

Судија, в.д. председника Врховног суда Црне Горе, Универзитет „Адриатик“ – Бар, Факултет за медитеранске пословне студије, Тиват | Република Црна Гора

PROF. DR DR. WOLFGANG ROHRBACH

Akademik Evropske akademije nauka u Salzburgu | Austrija

PROF. DR VANO TSERTSVADZE

Georgian Institute of Public Affairs | Gruzija

PROF. DR. AMER FAKHOURY

Dean College of Law American University in the Emirates | Ujedinjeni Arapski Emirati

ПРОФ. ДР РУДИКА ГМАЈНИЋ

Професор на Медицинском факултету у Осијеку и члан Хрватске академије медицинских наука | Република Хрватска

ДОЦ. ДР ЈАН ЈАНАЋ

Доцент на Факултету за менаџмент, Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент, Универзитет Коменски Братислава | Република Словачка

ПРОФ. ДР НЕЂО ДАНИЛОВИЋ

Редован професор Универзитет Никола Тесла у Београду и председник међународног удружења методолога друштвених наука у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР АЛБИНА ФАЗЛОВИЋ

Ванредни професор Европском универзитету Брчко дистрикт на Европском универзитету „Kallos” Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ

Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision” Универзитет | Северна Македонија

PROF. DR ALEXIOS PANAGOPOULOS

University Neapolis Paphos Cyprus, master studys in public law and administration | Republika Kipar

ПРОФ. ДР НЕБОЈША ШАРКИЋ

Декан Правног факултета, Универзитета Унион у Београду | Република Србија

ДР МИШО ЂУРКОВИЋ

Научни саветник, Директор Института за Европске студије у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЧЛОВИЋ

Директор Института за упоредно право у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР БОГДАН ВУКОСАВЉЕВИЋ

European Research Institute for Strategic Studies | Словенија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ПРОФ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ - Председник Организационог одбора

ПРОФ. ДР ИВАН ЈОКСИЋ

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЈШИЋ ДАБЕТИЋ

ПРОФ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ

ДОЦ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ

ДОЦ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ

ДОЦ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ

ДОЦ. ДР МАЈА СУБОТИН

ДОЦ. ДР ВЛАДИМИР ШЕБЕК

МСР ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ

МСР АЊА КОПРИВИЦА

МСР МАРА ДЕСПОТОВ

МСР ТАМАРА КРСТИЋ

Секретар:

МСР АЊА КОПРИВИЦА, асистент

Dr Maja Subotin, docent

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
e-mail: maja.subotin@pravni-fakultet.info

Dr Jelena Matijašević, redovni profesor

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
e-mail: jelena@pravni-fakultet.info

ZLOUPOTREBA OPOJNIH DROGA KAO BEZBEDNOSNI IZAZOV I STANJE U REPUBLICI SRBIJI

Apstrakt:

Zloupotreba opojnih droga predstavlja istorijsku, socijalnoptalošku pojavu koja pogađa svako društvo, direktno ugrožava zdravlje i život ljudi i usporava socijalno-ekonomski razvoj države. Ovaj fenomen prepoznat je na međunarodnom nivou kao ozbiljan zdravstveni, društveni i bezbednosni problem, a posebna opasnost proizilazi iz neraskidive povezanosti zloupotrebe opojnih droga sa organizovanim kriminalitetom. Upravo zbog toga, sprečavanje ilegalnog prometa opojnih droga se nalazi među strateškim ciljevima gotovo svih zemalja sveta. Statistički podaci pokazuju da se Republika Srbija, kao i druge države, nalazi u epidemiji zloupotrebe opojnih droga. Izuzetno velika rasprostranjenost ove pojave i destruktivnost posledica koje se reflektuju na pojedinca, ali i na državu i društvo, ukazuju na to da je zloupotreba opojnih droga jedan od najvećih savremenih bezbednosnih izazova.

Ključne reči: *zloupotreba opojnih droga, bezbednost, ugrožavanje, narkomanija*

UVOD

Bezbednost ima jednu od najznačajnijih uloga u pogledu opstanka, stabilnosti i razvoja države i društva, i zbog toga pitanje bezbednosti mora da bude i jeste, jedno od primarnih u svakoj državi. Civilizacioni razvoj iznedrio je brojne nove bezbednosne izazove, a zloupotreba opojnih droga postala je jedna od najopasnijih i najdestruktivnijih pretnji sa kojima se međunarodna zajednica suočava.

Savremeno društvo prepoznaje i ističe očuvanje bezbednosti kao imperativ, i u tom smislu jesu vidljivi značajni koraci na nivou celokupne međunarodne zajednice ka ostvarenju tog cilja, međutim, čini se da neoružani oblici ugrožavanja bezbednosti ostaju u senci posledica oružanih oblika ugrožavanja. S obzirom na to da zloupotreba opojnih droga predstavlja jedan od najvećih izazova i opasnosti modernog doba, neophodno je da se ovom problemu kontinuirano posvećuje pažnja i unapređuju mere za njegovo suzbijanje.

Republika Srbija je u svojim strateškim dokumentima prepoznala zloupotrebu opojnih droga kao ozbiljan društveni i bezbednosni problem koji utiče na porast broja teških krivičnih dela, a statistički podaci pokazuju kontinuirano zabrinjavajući broj krivičnih dela u vezi sa opojnim drogama.

Zloupotreba opojnih droga u širem smislu podrazumeva sve delatnosti koje se preduzimaju u vezi sa opojnim drogama, a koje predstavljaju kršenje pravnih normi, dok u užem smislu zloupotreba opojnih droga predstavlja neposrednu zloupotrebu koja se ogleda u unošenju opojnih droga u organizam, a koje

dovodi do stanja zavisnosti i psihofizičkih posledica po osobu koja to čini.¹⁾ Sa bezbednosnog aspekta, od značaja je sagledavanje zloupotrebe opojnih droga u širem smislu.

NARKOMANIJA KAO SAVREMENI BEZBEDNOSNI IZAZOV

Bezbednost kao stanje predstavlja odsustvo bilo kog oblika ugrožavanja usled ispunjenosti minimuma određenih bezbednosnih standarda, ali koja mora biti na tom nivou da omogućava rast i razvoj države i društva.

Savremena nacionalna bezbednost ne odnosi se samo na vojni segment i zaštitu od oružanih agresija, već obuhvata i zaštitu od političkih, vojno-ekonomskih pritisaka, ali i od migracionih kretanja, socijalnih disfunkcionalnosti, demografskog razvoja itd. Sve veću pretnju predstavljaju upravo nevojna ugrožavanja poput organizovanog kriminala, trgovine ljudima, trgovine drogom, krijumčarenja, ekoloških i prirodnih nesreća, ekspanzije devijantnih ponašanja uopšte.²⁾

Narkomanija predstavlja savremeni bezbednosni izazov koji pogađa sve države. Posledice narkomanije su mnogobrojne i reflektuju se u zdravstvenom, ekonomskom i socijalnom smislu na celokupno društvo. Zloupotreba opojnih droga direktno ugrožava zdravlje i život ljudi.

Prema podacima Kancelarije za drogu i kriminal Ujedinjenih nacija, upotreba droga je ubila skoro pola miliona ljudi 2019. godine, dok su poremećaji povezani sa upotrebom droge rezultirali izgubljenim 18 miliona godina zdravog života, uglavnom zbog opioida. Ozbiljne i često smrtonosne bolesti češće su među korisnicima droga, posebno kod onih koji injektiraju drogu, od kojih mnogi žive sa HIV-om i hepatitisom C. Nezakonita trgovina drogom takođe izuzetno koči ekonomski i društveni razvoj, dok nesrazmerno utiče na najugroženije i marginalizovane delove stanovništva, zbog čega predstavlja fundamentalnu pretnju po bezbednost i stabilnost mnogih država. Uprkos dokazanim opasnostima i negativnim posledicama, upotreba droga se nalazi u ekspanziji. Tokom 2020. godine, oko 275 miliona ljudi je koristilo drogu, što je za 22% više u odnosu na 2010. godinu. Do 2030. godine, demografski faktori predviđaju da će broj ljudi koji koriste drogu porasti za 11% širom sveta, a u pojedinim delovima sveta, kao što je Afrika, za čak 40%.³⁾

Problem narkomanije se nikako ne može posmatrati izolovano, kao problem pojedinca, ili eventualno njegovog bližeg okruženja, već svaka ispoljena negativna posledica na pojedincu ima svoju refleksiju na određeni segment društva ili funkcionisanje države, a posebno kada rasprostranjenost ove socijalnopatološke pojave dosegne izuzetno velike razmere.

Kako Lajić u tom smislu ističe, problem narkomanije uzrokuje ogromne ekonomske gubitke, odnosno posledice narkomanije se odražavaju na ekonomski rast i razvoj države. Ovi ekonomski gubici proizilaze, između ostalog, iz velikih troškova lečenja zavisnika, izdvajanja za njihovu socijalnu zaštitu i dr. S obzirom na to da je zloupotreba narkotika usko povezana sa aktivnostima kriminalnih grupa, jasno je da se posledice ispoljavaju i u destabilizaciji vlada i finansijskih tržišta, uz izraženu korupciju javnih zvaničnika, a samim tim i ugrožavanje svih aspekata funkcionisanja državnih institucija. Pored destruktivnih posledica na nacionalnom nivou, proizvodnja i trgovina narkoticima predstavlja globalnu pretnju zbog svoje česte povezanosti sa terorizmom

¹⁾ Nikolić, G. (2015). Krivičnopravna zaštita od zloupotrebe opojnih droga u Republici Srbiji. *Bezbednost*, vol. 57, br. 2, str. 152.

²⁾ Pavlović, Z. S., Avramović, N. (2014). U traganju za pravnim i institucionalnim konceptom nacionalne bezbednosti Republike Srbije. *Vojno delo*, 66(1), str. 147.

³⁾ World Drug Report 2021 (United Nations publication, Sales No. E.21.XI.8) – dostupno na: https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/WDR21_Booklet_1.pdf (01.07.2022.)

koji predstavlja jedan od najvećih izazova savremenog društva u pogledu globalne stabilnosti i bezbednosti.⁴⁾

Uska povezanost narkomanije sa organizovanim kriminalom daje posebnu težinu ovom bezbednosnom izazovu, s obzirom na to da organizovani kriminal ugrožava bezbednost države i društva višedimenzionalno, urušava temelje savremene države i negira osnovna načela njenog demokratskog i pravnog uređenja, destabilizuje vlade, podriva parlamentarizam, ruši poverenje građana u državne i pravne institucije, negira zakonitost i društveni moral.⁵⁾

Destruktivnost posledica narkomanije, posebno kada se uzme u obzir njena uska povezanost sa organizovanim kriminalom, doprinela je da ovaj problem postane bezbednosna pretnja na koju nadležne institucije i kreatori politike nisu spremni da daju adekvatan odgovor. Na međunarodnom nivou, prevladajući pristup u pogledu suzbijanja ovog problema, zasniva se na režimu kontrole narkotika koji je usmeren na zaustavljanje snabdevanja drogom.

Imajući u vidu da ovaj režim zabrane proizvodnje i prometa opojnih droga nije doneo očekivane rezultate, kao i to da se broj ljudi koji uzima opojne droge kontinuirano povećava, poslednjih godina se sve više govori o tome da je prohibicija opojnih droga ustvari kontraproduktivna.⁶⁾ Zastupnici ovog mišljenja ističu da sve veća potražnja za opojnim drogama podstiče razvoj organizovanog kriminaliteta, kao i to da obračuni organizovanih kriminalnih grupa i njihovo delovanje odnose sve više žrtava, među kojima su i lica koja nisu povezana sa njihovim delatnostima. U tom kontekstu se neretko navodi da je režim prohibicije opojnih droga uspostavljen kako bi pojedine države koje su usko povezane sa organizovanim kriminalitetom ostvarivale ogromne profite iz poslova u vezi sa opojnim drogama. Pored toga, posebno se ističu enormni troškovi usmereni na borbu protiv opojnih droga, te da je zbog toga neophodno razmotriti alternativne oblike kontrole.

ZLOUPOTREBA OPOJNIH DROGA KAO IZVOR UGROŽAVANJA BEZBEDNOSTI REPUBLIKE SRBIJE

Sistem bezbednosti Republike Srbije usklađen je sa našim društveno-političkim sistemom, pa su, u tom smislu, u našem pravnom sistemu osnovne društvene vrednosti određene u Ustavu i predstavljaju predmet zaštite društva u celini kroz predviđeni sistem zaštite i njegove institucije, a dalje uređivanje realizuje se kroz donošenje i sprovođenje sistemskih, materijalnih i organizacionih zakona.⁷⁾

U Srbiji dugo nije postojala opšta svest o društvenoj opasnosti od organizovanog kriminala, a pitanje osećaja sigurnosti, odnosno problemi proistekli iz kriminalnih aktivnosti poput krađa, kidnapovanja, seksualnog iskorišćavanja i prodaje narkotika, smatrali su se problemom pojedinca, sve dok nije uočen uticaj ovog fenomena na celokupnu zajednicu, državu i kvalitet života.⁸⁾

Pokazatelji o broju prijavljenih i procesuiranih lica za krivična dela u vezi sa opojnim drogama, konstantnost i učestalost izvršenja ovih krivičnih dela, pretežno od strane organizovanih

4) Lajić, O. (2016). Percepcija narkomanije i narko-kriminala u opštoj populaciji i populaciji studenata KPA. *Nauka, bezbednost, policija - Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 3, str. 40.

5) Grubač, M. (2009). Organizovani kriminal u Srbiji. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 46, br. 4, str. 705.

6) Više o tome: *Count the costs: 50 years of the war on drugs*, Global initiative against transnational organized crime, 2017. – dostupno na: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2017/12/Count-the-Costs-Environmental-Briefing.pdf> (04.07.2022.)

7) Savić, A., Stajić, Lj. (2006). *Osnovi civilne bezbednosti*. Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije, str. 62.

8) Bjelajac, Ž. (2013). *Organizovani kriminalitet – imperija zla*. Novi Sad: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, str. 376.

kriminalnih grupa kada je reč o neovlašćenoj proizvodnji i stavljanju u promet opojnih droga, ukazuju na to da zloupotreba opojnih droga predstavlja jedan od najvećih izazova i značajan izvor ugrožavanja bezbednosti Republike Srbije. O dimenzijama ovog problema govori i činjenica da procenjena vrednost tržišta narkotika u Srbiji iznosi gotovo 280.000.000 evra. Zemlje Zapadnog Balkana su najveća tranzitna regija za trgovinu narkoticima, posebno za trgovinu kanabisom i heroinom, uz povećanje obima trgovine kokainom i sintetičkim drogama.⁹⁾

Sve ovo je doprinelo da zloupotreba opojnih droga bude prepoznata kao jedan od najznačajnijih izazova, rizika i pretnji po bezbednost Republike Srbije u okviru Strategije nacionalne bezbednosti Republike Srbije. U okviru ove Strategije ističe se da narkomanija predstavlja sve izraženiji društveni problem, dobija karakter bezbednosnog problema i utiče na porast broja teških krivičnih dela.¹⁰⁾

U tom kontekstu, Srbija je bila prinuđena da, kao i druge države, preduzme značajne korake u pravcu suzbijanja narkomanije. Sa jedne strane, preduzimaju se mere sa ciljem suzbijanja zavisnosti od opojnih droga, a sa druge strane, intenzivira se otkrivanje krivičnih dela u vezi sa opojnim drogama, a posebno organizovanih kriminalnih grupa koje se bave neovlašćenom proizvodnjom ili stavljanjem u promet opojnih droga.

Ključni dokument u rešavanju problema zloupotrebe opojnih droga predstavlja Strategija o sprečavanju zloupotrebe droga za period od 2014-2021. godine. Ova Strategija definiše spisak ciljeva koji se nastoje ostvariti kroz sprovođenje određenih mera. U cilju zaštite pojedinca i društva od zdravstvenog, socijalnog i ekonomskog rizika od štete koju upotreba droga može da izazove, kao i zaštite pojedinca, društva i imovine od posledice kriminala u vezi sa drogom ili upotrebom droga, opšti ciljevi ove Strategije su strukturirani u okviru dva glavna stuba – smanjenje potražnje za drogama i smanjenje ponude droga.¹¹⁾

Uz Strategiju o sprečavanju zloupotrebe droga za period od 2014-2021. godine doneta su i dva Akciona plana kojima se opisuju pojedini ciljevi i načini ostvarivanja postavljenih ciljeva, konkretni zadaci pojedinih izvršilaca, rokovi i procene potrebnih sredstava.

Prema Izveštaju o završnoj evaluaciji Strategije o sprečavanju zloupotrebe droga za period 2014-2021. godine¹²⁾, analize i zaključci ukazuju na to da ima još mnogo toga da se uradi u budućnosti i mnogo prioriteta koje je neophodno razmotriti za novu Strategiju i Akcioni plan za period 2022-2027. godine. Imajući u vidu da se radi o pitanju od izuzetnog značaja za bezbednost i prosperitet države, neophodno je da nova Strategija, kao ključni dokument u pogledu rešavanja problema zloupotrebe droga, bude unapređena i doneta u najkraćem roku, zajedno sa efikasnijim akcionim planovima.

AKTUELNO STANJE U REPUBLICI SRBIJI

Zloupotreba opojnih droga i drugih psihoaktivnih supstanci prirodnog ili sintetičkog porekla predstavlja dugo poznatu, negativnu pojavu kojom se direktno ugrožava život i zdravlje ljudi, ali i porodica, uža i šira društvena zajednica, a samim tim i bezbednost cele države. Posebna opasnost

⁹⁾ Nacionalna procena rizika Republike Srbije, Nacionalna procena rizika od pranja novca i nacionalna procena rizika od finansiranja terorizma, str. 35. – dostupno na: https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/spn/NRA_2021.pdf (02.07.2022.)

¹⁰⁾ Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije („Sl. glasnik RS”, br. 94/2019)

¹¹⁾ Strategija o sprečavanju zloupotrebe droga za period 2014 – 2021. godine – dostupno na: <https://www.kzbp.gov.rs/wp-content/uploads/2019/04/Januar2015StrategijaDroge-1.pdf> (03.07.2022.)

¹²⁾ Izveštaj o završnoj evaluaciji Strategije o sprečavanju zloupotrebe droga za period 2014-2021. godine – dostupno na: <https://www.kzbp.gov.rs/wp-content/uploads/2022/06/Извештај-о-завршној-евалуацији-КЗБПД.pdf> (12.07.2022.)

od zloupotrebe opojnih droga proizilazi iz njene povezanosti sa drugim kriminalnim pojavama i organizovanim i transnacionalnim kriminalom. Sva nacionalna zakonodavstva na predviđaju jedno ili više krivičnih dela zloupotrebe opojnih droga, polazeći od međunarodnopravnih akata univerzalnog i regionalnog karaktera, pa i zakonodavstvo Republike Srbije.¹³⁾

U krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije, zloupotrebe opojnih droga regulisane su u poglavlju XXIII Krivičnog zakonika pod nazivom Krivična dela protiv zdravlja ljudi, odnosno krivičnim delima: Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, Neovlašćeno držanje opojnih droga, Omogućavanje uživanja opojnih droga.¹⁴⁾

Pored Krivičnog zakonika, ključni zakoni u oblasti droga u Srbiji su Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama¹⁵⁾, Zakon o supstancama koje se koriste u nedozvoljenoj proizvodnji opojnih droga i psihotropnih supstanci¹⁶⁾ koji je u skladu sa konvencijama Ujedinjenih nacija i direktivama Evropske unije i Zakon o lekovima i medicinskim sredstvima¹⁷⁾.

Srbija se prvenstveno smatra tranzitnom zemljom za drogu, međutim, poslednjih godina se sve više pojavljuje domaća proizvodnja biljnog kanabisa na otvorenom i proizvodnja „skanka” u zatvorenim prostorima. Procenjuje se da se određeni sintetički stimulansi i nove psihoaktivne supstance proizvode u tajnim laboratorijama u zemlji. U periodu od 2018. do 2021. godine povećavala se ukupna količina zaplenjene droge, pri čemu je u 2018. godini ukupna količina zaplenjene droge iznosila 3,4 tone, 2019. godine je zaplenjeno 7,3 tona, 2020. godine 6,6 tona, a drugoj polovini 2021. godine količina zaplenjene droge je iznosila 2,4 tone.¹⁸⁾

Ovi podaci jesu alarmantni, međutim oni sasvim sigurno ne oslikavaju stvarno stanje o količini droga u Republici Srbiji, imajući u vidu da mnoge stručne procene ukazuju na to da znatno veće količine droge ostanu neotkrivene.

Najčešće zaplenjivana ilegalna droga jeste kanabis. Centralna balkanska ruta se koristi i za krijumčarenje heroina, međutim, pojavljuju se i nove rute i oblici krijumčarenja, kao što je transport preko mora i preorijentisanje organizovanih kriminalnih grupa na krijumčarenje kokaina. Iz ovih razloga, heroin koji ulazi u Srbiju je sve češće namenjen snabdevanju lokalnog tržišta. Kokain se obično krijumčari u malim količinama, uglavnom za potrebe lokalnog tržišta, iz zapadnih evropskih zemalja, od strane kurira koji prenose drogu u telu (*body-packers*) iz zemalja Južne Amerike, kao i putem poštanskih pošiljki.¹⁹⁾

U cilju sagledavanja aktuelnog stanja u Republici Srbiji kada je reč o zloupotrebi opojnih droga, u nastavku je dat prikaz broja krivičnih prijavi i osuđujućih presuda za krivična dela u vezi sa

¹³⁾ Jovašević, D. (2016). Zloupotreba opojnih droga u krivičnom zakonodavstvu skandinavskih država. *Strani pravni život*, br. 1, str. 31.

¹⁴⁾ Krivični zakonik („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019), čl. 246, 246a, 247.

¹⁵⁾ Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama („Sl. glasnik RS”, br. 99/2010 i 57/2018)

¹⁶⁾ Zakon o supstancama koje se koriste u nedozvoljenoj proizvodnji opojnih droga i psihotropnih supstanci („Sl. glasnik RS”, br. 107/2005 i 25/2019)

¹⁷⁾ Zakon o lekovima i medicinskim sredstvima („Sl. glasnik RS”, br. 30/2010, 107/2012, 113/2017 - dr. zakon i 105/2017 - dr. zakon)

¹⁸⁾ Izveštaj o završnoj evaluaciji Strategije o sprečavanju zloupotrebe droga za period 2014-2021. godine, *op.cit.*

¹⁹⁾ *Situacija u oblasti droga 2017 – Pregled*, Srbija, Evropski centar za monitoring droga i zavisnosti od droga – dostupno na: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4701/National_drug_report_Serbia_SR_FINAL.pdf (13.07.2022.)

opojnim drogama prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, za period od 2017. do 2021. godine.

	2021		2020		2019		2018		2017	
	Krivične prijave	Osuđujuća presuda	Krivične prijave	Osuđujuća presuda	Krivične prijave	Osuđujuća presuda	Krivične prijave	Osuđujuća presuda	Krivične prijave	Osuđujuća presuda
Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga	1085	847	1336	875	1412	1045	1302	1020	1182	995
Neovlašćeno držanje opojnih droga	5295	4270	4917	3639	5027	3393	3986	3000	3212	2592
Omogućavanje uživanja opojnih droga	68	41	61	48	76	68	50	63	34	50

Tabela 1. Broj krivičnih prijava i osuđujućih presuda za krivična dela u vezi sa opojnim drogama za period 2017-2021. godine²⁰⁾

Sagledavaći podatke date u tabeli može se zaključiti da je izuzetno velik broj krivičnih prijava i osuđujućih presuda za krivična dela u vezi sa opojnim drogama. Najveći broj krivičnih prijava i osuđujućih presuda jeste za krivično delo neovlašćeno držanje opojnih droga. Upravo za ovo krivično delo broj krivičnih prijava i osuđujućih presuda kontinuirano raste. Važno je napomenuti da je 2020. i 2021. godinu obeležila epidemija Korona virusa koju je pratilo ograničavanje kretanja i radnog vremena, te da se ovakva situacija vrlo verovatno odrazila i na broj krivičnih prijava, odnosno osuđujućih presuda za ova krivična dela.

Prema tome, statistički podaci u pogledu krivičnih dela u vezi sa opojnim drogama i rezultati brojnih istraživanja pokazuju da se Republika Srbija, kao i druge države, nalazi i u epidemiji zloupotrebe opojnih droga.

ZAKLJUČAK

Opstanak i razvoj države i društva direktno zavisi od očuvanja bezbednosti. Među savremenim bezbednosnim izazovima zloupotreba opojnih droga izdvojila se kao jedna od najopasnijih, višedimenzionalnih pretnji koja pogađa svako društvo.

Zloupotreba opojnih droga direktno ugrožava život i zdravlje ljudi, usporava socijalno-ekonomski razvoj države i doprinosi porastu broja teških krivičnih dela. Posebna opasnost od zloupotrebe opojnih droga proizilazi iz uske povezanosti sa organizovanim kriminalom, s obzirom na to da neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga predstavlja jednu od najprofitabilnijih delatnosti organizovanih kriminalnih grupa.

Destruktivnost posledica zloupotrebe opojnih droga uticala je na to da se među strateškim ciljevima gotovo svih zemalja sveta nalazi sprečavanje ilegalnog prometa opojnih droga. Međutim, uprkos merama koje se preduzimaju za ostvarivanje ovog cilja i dokazanim negativnim posedicama

²⁰⁾ Republički zavod za statistiku, Republika Srbija, *Punoletni učionici krivičnih dela* – dostupno na: <https://www.stat.gov.rs> (20.07.2022.)

po život i zdravlje ljudi, odnosno državu i društvo, zloropotreba opojnih droga se nalazi u ekspanziji. Ovakva situacija je doprinela da se sve češće ukazuje na nedovoljnu efikasnost režima zabrane proizvodnje i prometa opojnih droga i na neophodnost razmatranja alternativnih oblika kontrole.

Problem narkomanije je prepoznat i u Republici Srbiji kao jedan od najznačajnijih izazova, rizika i pretnji po bezbednost u okviru Strategije nacionalne bezbednosti Republike Srbije. U tom kontekstu, najvažniji dokument predstavlja Strategija o sprečavanju zloropotrebe droga za period od 2014-2021. godine. Izveštaj o završnoj evaluaciji Strategije o sprečavanju zloropotrebe droga za period 2014-2021. godine i statistički podaci o broju krivičnih prijavi i osuđujućih presuda za krivična dela u vezi sa opojnim drogama ukazuju na to da je neophodno kroz nove strategije i akcione planove preciznije definisati prioritete i predvideti efikasnije mere.

Nekada prvenstveno zemlja tranzita, Republika Srbija je danas sve više zemlja potrošnje i proizvodnje opojnih droga. Nove okolnosti daju posebnu težinu ovom bezbednosnom izazovu, zbog čega se pitanju sprečavanja zloropotrebe opojnih droga mora pristupiti ne samo kroz donošenje adekvatnih unutrašnjih propisa, strategija, preventivnih i represivnih mera, već i kroz multidisciplinarni pristup svih nadležnih službi i podizanje društvene svesti o destruktivnim posledicama zloropotrebe opojnih droga i njenom uticaju na bezbednost države i društva.

Maja Subotin, PhD, Assistant Professor

*Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad*

Jelena Matijašević, PhD, Full Professor

*Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad*

NARCOTICS ABUSE AS A SECURITY CHALLENGE AND THE SITUATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract:

The misuse of narcotics represents a historical and socio-pathological occurrence that affects every society, directly endangering the health and life of people and slowing down the socio-economic growth of countries. This phenomenon is recognized on the international level as serious health, social, and safety problem, whilst the danger is heavily amplified by a firm connection narcotics abuse has with organized crime. It is because of this, that stopping the illegal trafficking of narcotics is everpresent in the strategic goals of every country in the world. Statistical data shows that the Republic of Serbia, much like other countries, is amidst an epidemic of drug abuse. The fact that this phenomenon is so widespread and carries destructive consequences for individuals, as well as the country and society, point to the abuse of narcotics being one of the biggest modern safety challenges.

Keywords: *narcotics abuse, security, endangerment, drug addiction*

Literatura:

1. Bjelajac, Ž. (2013). *Organizovani kriminalitet – imperija zla*. Novi Sad: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe
2. *Count the costs: 50 years of the war on drugs*, Global initiative against transnational organized crime, 2017. – dostupno na: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2017/12/Count-the-Costs-Environmental-Briefing.pdf> (04.07.2022.)

3. Grubač, M. (2009). Organizovani kriminal u Srbiji. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 46, br. 4, str. 701-709.
4. Izveštaj o završnoj evaluaciji Strategije o sprečavanju zloupotrebe droga za period 2014-2021. godine – dostupno na: <https://www.kzbp.gov.rs/wp-content/uploads/2022/06/Извештај-о-завршној-евалуацији-КЗБПД.pdf> (12.07.2022.)
5. Jovašević, D. (2016). Zloupotreba opojnih droga u krivičnom zakonodavstvu skandinavskih država. *Strani pravni život*, br. 1, str. 31-43.
6. Krivični zakonik („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019)
7. Lajić, O. (2016). Percepcija narkomanije i narko-kriminala u opštoj populaciji i populaciji studenata KPA. *Nauka, bezbednost, policija - Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 3, str. 39-60.
8. Nacionalna procena rizika Republike Srbije, Nacionalna procena rizika od pranja novca i nacionalna procena rizika od finansiranja terorizma – dostupno na: https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/spn/NRA_2021.pdf (02.07.2022.)
9. Nikolić, G. (2015). Krivičnopravna zaštita od zloupotrebe opojnih droga u Republici Srbiji. *Bezbednost*, vol. 57, br. 2, str. 151-164.
10. Pavlović, Z. S., Avramović, N. (2014). U traganju za pravnim i institucionalnim konceptom nacionalne bezbednosti Republike Srbije. *Vojno delo*, 66(1), str. 145-159.
11. Republički zavod za statistiku, Republika Srbija, *Punoletni učionici krivičnih dela* – dostupno na: <https://www.stat.gov.rs> (20.07.2022.)
12. Savić, A., Stajić, Lj. (2006). *Osnovi civilne bezbednosti*. Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije
13. *Situacija u oblasti droga 2017 – Pregled*, Srbija, Evropski centar za monitoring droga i zavisnosti od droga – dostupno na: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4701/National_drug_report_Serbia_SR_FINAL.pdf (13.07.2022.)
14. Stanojković, B., Jovanović, Z., Ćurčić, N. (2015). Socijalno-ekonomske posledice zloupotrebe opojnih droga na porodicu i ekonomsku sposobnost društva. *Ekonomika*, vol. 61, br. 3, str. 151-162.
15. Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije („Sl. glasnik RS”, br. 94/2019)
16. Strategija o sprečavanju zloupotrebe droga za period 2014 – 2021. godine – dostupno na: <https://www.kzbp.gov.rs/wp-content/uploads/2019/04/Januar2015StrategijaDroge-1.pdf> (03.07.2022.)
17. World Drug Report 2021 (United Nations publication, Sales No. E.21.XI.8) – dostupno na: https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/WDR21_Booklet_1.pdf (01.07.2022.)
18. Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama („Sl. glasnik RS”, br. 99/2010 i 57/2018)

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

001:34(082)
316.3:34(082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правнички дани - проф. др Славко Царић
(19 ; 2022 ; Нови Сад)**

Право, наука и друштво - актуелна питања и перспективе : [зборник радова] = Law, science and society - the current issues and perspectives : [proceedings] / XIX међународни научни скуп "Правнички дани - Проф. др Славко Царић", Нови Сад, 23. септембар 2022. = XIX international scientific meeting "Legal days - Prof. Slavko Carić, PhD" ; [уредник Милан Почуча]. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2022 (Нови Сад : НС Мала књига+). - 454 стр. ; 24 cm

Текстови ћир. и лат. - Тираж 150. - Стр. 19-20: Уводна реч / Милан Почуча = Foreword / Milan Počuča. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз већину радова.

ISBN 978-86-86121-51-6

а) Наука - Правни аспект - Зборници б) Друштво - Правни аспект - Зборници

COBISS.SR-ID 74323209